

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi'nde

PROF. DR. M. YAŞAR KANDEMİR İLE

≈ ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ ≈

EŞ - ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L - MUSTAFÂ

— KÂDİ İYÂZ —

142. Ders | 24.Şubat.2019, Pazar

Ders Konusu:

2. Bölüm: Resûl-i Ekrem'in İnsanlar Üzerindeki Hakları

4. Kısım: Resûl-i Ekrem'e Salâtü Selâm Getirmenin Farz Oluşu ve Fazileti

1. Fasil: Resûl-i Ekrem'e Salâtü Selâm'ın Hükmü

KİTAPTAKİ YERİMİZ

Arapça Kaynak sf. 546 | Türkçe Şerh, Cilt.2 - sf. 413

Dersin Video, Ses Kayıtlarına
ve Kaynaklı Ders Notlarına

www.sifaiserif.com

adresinden veya karekodu okutarak
erişebilirsiniz.

Şifa-i Şerif Hakkında Kısa Bilgi:

ŞİFÂ-İ ŞERÎF gönüllerde Peygamber sevgisini tutuşturmak, onu bütün yönleriyle tanıtip anlatmak ve Müslümanlara, Sultân-ı Enbiyâ'nın haklarını savunmayı öğretmek maksadıyla yaklaşık dokuz asır önce Endülüslü tanınmış alim Kâdî İyâz tarafından yazılmıştır.

Eserin Türkçe Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt)

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

وحكى أبو جعفر: محمد بن جرير الطبري - رحمه الله - أَنَّ مَحْمَلَ الْآيَةِ عِنْدَهُ عَلَى النَّدْبِ؛ وَادَّعَى فِيهِ الْإِجْمَاعُ؛ وَلَعَلَّهُ فِيمَا زَادَ عَلَى مَرَّةٍ؛ وَالْوَاجِبُ مِنْهُ الَّذِي يَسْقُطُ بِهِ الْحَرَجُ وَمَا تُمْ تَرَكُ الْفَرْضِ مَرَّةً؛ كَالشَّهَادَةِ لَهُ بِالنَّبَوَّةِ؛ وَمَا عَدَا ذَلِكَ مَدْنُوبٌ مُرَغَّبٌ فِيهِ ، مِنْ سُنَنِ الْإِسْلَامِ وَشِعَارِ أَهْلِهِ.

قال القاضي أبو الحسن بن القصَّار⁽¹⁾: المشهور عن أصحابنا أَنَّ ذَلِكَ وَاجِبٌ فِي الْجُمْلَةِ عَلَى الْإِنْسَانِ ، وَفَرَضٌ عَلَيْهِ أَنْ يَأْتِيَ بِهَا مَرَّةً مِنْ دَهْرِهِ مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَى ذَلِكَ.

وقال القاضي أبو بكر بن بُكير: افترض الله على خلقه أَنْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِ وَيَسْلَمُوا تَسْلِيمًا ، وَلَمْ يَجْعَلْ ذَلِكَ لَوْقَتٍ مَعْلُومٍ؛ فَالْوَاجِبُ أَنْ يُكْثِرَ الْمَرْءُ مِنْهَا ، وَلَا يَغْفُلَ عَنْهَا.

Farz Olan Salâtü Selâm

Müfessir İbn Cerîr et-Taberî (v. 310/922), Allah ona rahmet eylesin, bu âyetteki salâtü selâm emrinin farz değil, mendûb olduğunu söylemiş, hattâ bu konuda ulemâ arasında fikir birliği (icmâ) bulunduğunu ileri sürmüştür. Öyle sanıyorum ki, Taberî “bu konuda ulemâ arasında fikir birliği bulunduğunu” söylerken, birden fazla salâtü selâm getirmeyi kastetmiştir. Çünkü farz olan ve insanı bu farzı yerine getirme sorumluluğundan kurtaracak olan bir defa salâtü selâm getirmektir. Birden fazlası ise mendûbtur. Resûl-i Ekrem’in peygamber olduğuna şehâdet getirmek de böyledir. Onun peygamber olduğunu ömürde bir kere söylemek farz, daha çok söylemek ise mendûb ve yapılması tavsiye edilen bir ibâdetdir. Üstelik bu, Müslüman olmanın gereği ve alâmetidir.

Mâlikî kadılarından Ebü'l-Hasan ibni'l-Kassâr³ (v. 397/1007) şöyle demiştir: “Mâlikî mezhebi ulemâsına göre Resûl-i Ekrem’e salâtü selâm getirmek bir görev ve konuşabilen herkesin hayatı boyunca bir kere salâtü selâm getirmesi ise farzdır.”

Salâtü Selâm Getirmenin Zamanı ve Sayısı Var mı?

Mâlikî âlimlerinden Kâdî Ebû Bekir ibni Bükeyr de şöyle demiştir:

“Allah Teâlâ peygamberine salâtü selâm getirmeyi bütün mü'minlere farz kılmış, ancak salâtü selâm getirmek için belli bir zaman tâyin etmemiştir. İşte bu sebeple mü'minlerin ona çokça salâtü selâm getirmesi ve bunu hiç ihmâl etmemesi gereklidir.”

Kâdî Ebû Bekir ibni Bükeyr'in dediği gibi, her ibâdet için bir zamanı tâyin eden Allah Teâlâ, zikir için belli bir zamandan söz etmemiş, “Ey îmân edenler! Allah'ı çok zikredin. Sabah akşam O'nu tesbîh edin.”¹ buyurmakla yetinmiştir. Resûl-i Ekrem'e salâtü selâm getirmek de bir zikir olduğundan, Cenâb-ı Hak şu zamanda, şu kadar salâtü selâm getireceksiniz, diye bir zaman ve sayı belirlememiştir.

3. İbnü'l-Kassâr diye bilinen Ebü'l-Hasan Ali ibni Ömer ibni Ahmed el-Bağdâdî, Hanefî ve Şâfiîlerin çoğunlukta olduğu Bağdat'ta kadılık yapmış ve onlara karşı Mâlikî mezhebini savunmuştur. Mâlikî mezhebiyle diğer mezhep ve müctehidler arasındaki görüş ayrılıklarını ele aldığı *Uyûnü'l-edille fî mesâilî'l-hilâf beyne fukahâ'i'l-emsâr* adlı eseri günümüze ulaşmıştır.

1. Ahzâb 33/41-42.

قال القاضي أبو محمد بن نصر^(۲): الصلاة على النبي ﷺ واجبة في الجملة.

قال القاضي أبو عبد الله: محمد بن سعيد: ذهب مالك وأصحابه وغيرهم من أهل العلم أن الصلاة على النبي ﷺ فرض بالجملة بعقد الإيمان، لا تتعين فيه الصلاة، وأن من صلى عليه مرة واحدة في عمره سقط الفرض عنه.

وقال أصحاب الشافعي: الفرض منها الذي أمر الله تعالى به ورسوله عليه السلام (۱/۱۲۸) هو في الصلاة.

وقالوا: وأما في غيرها فلا خلاف أنها غير واجبة.

وأما في الصلاة فحكى الإمامان أبو جعفر: محمد بن جرير الطبري، والطحاوي وغيرهما إجماع جميع المتقدمين والمتأخرين من علماء الأئمة على أن الصلاة على النبي ﷺ في التشهد غير واجبة^(۱).

Yine Mâlikî âlimlerinden Kādî Ebû Muhammed ibni Nasr da² (v. 422/1031) Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme salâtü selâm getirmenin farz olduğunu, ancak bunun belli bir zamanı ve miktarı olmadığını söylemiştir.

Kādî Ebû Abdillâh Muhammed ibni Saîd'in³ (v. 198/813) belirttiğine göre İmâm Mâlik ile onun mezhebine bağlı âlimler ve diğer müctehid imâmlar, Resûlullah'a salâtü selâm getirmenin her mü'mine farz olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre salâtü selâm'ın namazda veya belli bir zamanda söylenmesi şart değildir; ömründe bir defa bile salâtü selâm getiren bu borçtan kurtulmuş olur.

Tahiyyâtta Salâtü Selâm Kime Göre Farz?

Şâfiî âlimlere göre Allah Teâlâ'nın Kur'ân-ı Kerîm'de, Resûlullah'ın hadislerinde emrettiği farz olan salâtü selâm, tahiyyâtta okunan "allâhümme salli ve bârik" duâlarıdır; namazın dışındaki salâtü selâm'ın farz olmadığı konusunda hiçbir ihtilâf yoktur.

Oysa namazda, tahiyyâttan sonra okunan salâtü selâmın farz olmadığı hususunda sahâbe ve tâbiîn (mütekaddimîn) ile daha sonra gelen âlimler (müteahhirîn) görüş birliği içindedir. Bunun böyle olduğunu iki ünlü imâm İbn Cerîr et-Taberî¹ (v. 310/922) ile Ebû Ca'fer et-Tahâvî² (v. 321/933) ve daha başkaları nakletmişlerdir.

2. Ebû Muhammed Abdülvehhâb ibni Âlî bin Nasr et-Tağlibî, Mâlikî fıkhiyla ilgili çeşitli kitapları bulunan ve devrinde en güçlü Mâlikî fakihi kabul edilen âlimdir. Bağdat'ta yaşamış, bir münasebetle gittiği Mısır'da vefât etmiştir.

3. Şifâ-i Şerîf şârihi Hafâcî'nin tesbitine göre bu âlim Mâlikî fakihi Ebû Abdillâh Muhammed ibni Saîd ibni Beşîr'dir. Bâce'li olan bu âlim Endülüs'ten Medine'ye giderek İmâm Mâlik'ten okuyup faydalanmış, *el-Muvatta*'ı ondan rivâyet etmiş, daha sonra tekrar Endülüs'e dönerek Kurtuba kadılığı yapmıştır (Kādî İyâz, *Tertîbü'l-medârik* [nşr. Tancî] I, 327-339).

1. İbni Cerîr et-Taberî hakkında bilgi için bk. I, 222.

2. Ebû Ca'fer Ahmed ibni Muhammed et-Tahâvî hakkında bilgi için bk. I, 596.

وَشَدَّ الشَّافِعِيُّ فِي ذَلِكَ^(۲)؛ فَقَالَ: «مَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنْ بَعْدِ الشَّهَادَةِ الْآخِرِ^(۳) وَقَبْلَ السَّلَامِ فَصَلَاتُهُ بَاطِلَةٌ^(۴) فَاسِدَةٌ، وَإِنْ صَلَّى عَلَيْهِ قَبْلَ ذَلِكَ لَمْ تَجْزِهِ» وَلَا سَلَفَ لَهُ فِي هَذَا الْقَوْلِ وَلَا سَنَّةٌ يَتَّبَعُهَا.

وَقَدْ بَالِغٌ فِي إِنْكَارِ هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ عَلَيْهِ - لِمَخَالَفَتِهِ فِيهَا مَنْ تَقَدَّمَ - جَمَاعَةٌ، وَشَنَّعُوا عَلَيْهِ الْخِلَافَ فِيهَا، مِنْهُمْ الطَّبْرِيُّ، وَالْقُشَيْرِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ.

وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ بْنُ الْمُنْذِرِ^(۵): يَسْتَحَبُّ أَلَّا يُصَلِّيَ أَحَدٌ صَلَاةً إِلَّا صَلَّى فِيهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ فَإِنْ تَرَكَ ذَلِكَ تَارَكَ^(۶) فَصَلَاتُهُ مُجْزِئَةٌ فِي مَذْهَبِ مَالِكٍ، وَأَهْلِ الْمَدِينَةِ، وَسُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَأَهْلِ الْكُوفَةِ مِنْ أَصْحَابِ الرَّأْيِ وَغَيْرِهِمْ. وَهُوَ قَوْلُ جُمْلَةِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

İmâm Şâfiî ve ona tâbi olanlar, namazda salâtü selâm getirmenin farz olduğunu söyleyerek herkesten farklı bir görüş ileri sürmüşler ve şöyle demişlerdir: “Namazda, son oturuşta et-tehiyyâtü’yü okuduktan sonra ve selâm vermeden önce Resûlullah’a salâtü selâm getirmeyen (Allahümme salli ve bârik’i okumayan) kimsenin namazı olmaz. Salâtü selâm’ı tahiyyâttan önce okusa, namazı yine de olmaz.” Bu sözü İmâm Şâfiî’den önce hiç kimse söylemediği gibi, onun görüşünü destekleyen bir hadis de yoktur.

İmâm Şâfiî bu görüşüyle daha önceki âlimlere muhâlefet ettiği için, İbn Cerîr et-Taberî,³ Kuşeyrî⁴ ve daha başkaları onun bu görüşüne şiddetle karşı çıkmış ve kendisini tenkit etmişlerdir.

Ünlü fıkıh âlimi ve hadis hâfızı Ebû Bekir ibni’l-Münzir⁵ (v. 318/930) şöyle demiştir: “Farz veya nâfile bir namazı kılan kimsenin, o namazda, (son tahiyyâtta selâm vermeden önce) Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme salâtü selâm getirmesi müstehaptır. Bir kimse kıldığı namazda salâtü selâmı terk etse, Mâlikî mezhebine, Ehl-i Medine’ye, Süfyân es-Sevrî’ye (v. 161/778), ehl-i re’yden olan Kûfeli âlimlere (Hanefîlere) ve daha başkalarına göre onun namazı tamamdır. Âlimlerin büyük çoğunluğunun görüşü de böyledir.”

3. İbni Cerîr et-Taberî önceleri Şâfiî mezhebinde idi; ilmi genişledikten sonra hiçbir mezhebe bağlanmadı, kendisi icthadda bulundu.

4. Buradaki “Kuşeyrî” ifâdesiyle, kimin kastedildiği tam olarak bilinmemektedir. İlk anda *er-Risâletü’l-Kuşeyriyye* müellifi Ebü’l-Kâsım el-Kuşeyrî (v. 465/1072) olduğu hatıra gelmekte ise de, onun Şâfiî mezhebine bağlı olduğu ve İmâm Şâfiî’ye aykırı bir şey söylemediği bilinmektedir. Bu ifâdeyle kastedilen kişinin Ebü’l-Kâsım el-Kuşeyrî’nin oğlu Ebû Nâsir el-Kuşeyrî veya Mâlikî mezhebine mensup olan Ebû Bekir ibni Alâ el-Kuşeyrî olabileceği söylenmektedir (Hafâcî, *Nesîmü’r-riyâz* [Atâ], V, 13).

5. İbnü’l-Münzir diye bilinen bu âlimin tam adı Ebû Bekir Muhammed ibni İbrâhim ibni’l-Münzir en-Nisâbü’rî’dir. Mutlak müctehid mertebesinde olduğu kabul edilen bu âlimin görüşleri etrafında “Münzirîyye” adıyla bir mezhep meydana gelmişti. “Harem-i şerîf şeyhi ve müftüsü” diye de anılan ve mezhepler arasındaki ihtilâfları çok iyi bilen hadis hâfızı İbnü’l-Münzir’in pek çok eseri arasında *el-İsrâf alâ mezâhibi ehli’l-ilm*, *el-İcmâ*, *el-Evsat fi’s-sünen ve’l-icmâ ve’l-ihtilâf* zikredilebilir.

وَحَكِي عَنْ مَالِكٍ وَسُفْيَانَ أَنَّهَا فِي التَّشَهُّدِ الْآخِرِ مُسْتَحَبَّةٌ ، وَأَنَّ تَارِكَهَا فِي التَّشَهُّدِ مُسِيءٌ .

وَشَدَّ الشَّافِعِيُّ فَأَوْجَبَ عَلَى تَارِكِهَا فِي الصَّلَاةِ الْإِعَادَةَ ؛ وَأَوْجَبَ إِسْحَاقُ^(١) أَيْضاً الْإِعَادَةَ مَعَ تَعَمُّدِ تَرْكِهَا دُونَ النَّسْيَانِ .

وَحَكِي أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي زَيْدٍ^(٢) ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمَوَّازِ^(٣) - أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرِيضَةٌ .

قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: يَرِيدُ^(٤) لَيْسَتْ مِنْ فَرَائِضِ الصَّلَاةِ ؛ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ^(٥) وَغَيْرُهُ .

وَحَكِي ابْنُ الْقَصَّارِ^(٦) وَعَبْدُ الْوَهَّابِ^(٧) - أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْمَوَّازِ يَرَاهَا فَرِيضَةً فِي الصَّلَاةِ كَقَوْلِ الشَّافِعِيِّ .

1. İshâk ibni Râhûye hakkında bilgi için bk. I, 172.

2. İbni Ebî Zeyd el-Kayrevânî diye meşhûr olan bu âlimin tam adı Ebû Muhammed Abdullâh ibni Ebî Zeyd Abdurrahmân en-Nefzî'dir. Daha on yedi yaşında iken yazdığı Mâlikî fıkhnın temel metinlerinden biri olan *er-Risâle* adlı eseriyle şöhret kazanmış; fıkıhtaki derinliği sebebiyle onu "Küçük Mâlik" diye anmışlardır. Fıkıh, hadis ve akâid konularındaki bilgisiyle kendini kabul ettirmiş, devrinde Mâlikîlerin temsilcisi olmuştur. Yine Mâlikî fıkhnı dâir *en-Nevâdir ve'z-ziyâdât*, *Muhtasarü'l-Müdevvene ile el-Câmi' fi's-sünen ve'l-âdâb ve'l-meğâzî ve't-târih* adlı eserleri de ünlüdür.

3. İbnü'l-Mevvâz diye anılan Ebû Abdillâh Muhammed ibni İbrâhim el-İskenderânî, Mâlikî fıkhnın temel kaynaklarından *el-Mevvâziyye*'nin müellifidir. Mâlikî fıkhnı İmâm Mâlik'in talebelerinden öğrenmiş olup "Mısır diyârının fakihi" diye meşhûrdur.

İmâm Mâlik (v. 179/795) ile Süfyân es-Sevrî'nin son tahiyyâtta salâtü selâm getirmeyi müstehab saydıkları, salâtü selâm getirmeyeni, (sünneti terk etmeleri yüzünden) hatâlı gördükleri söylenmiştir.

İmâm Şâfiî, namazda (selâm vermeden önce, ister kasten ister unutarak olsun) salâtü selâm getirmeyen kimsenin o namazı iâde etmesi (yeniden kılması) gerektiğini söylemek sûretiyle diğer âlimlerden ayrılmıştır. Hadis, fıkıh ve tefsir âlimi İshâk ibni Râhûye¹ (v. 238/852) ise, kasten salâtü selâm getirmeyen kimsenin namazını iâde etmesi gerektiğini söylemiş, unutarak veya yanılarak salâtü selâm getirmeyenin ise namazı iâde etmesi gerekmediğini söylemiştir.

Mâlikî âlimi Ebû Muhammed ibni Ebî Zeyd'in² (v. 389/999) belirttiğine göre, kendisi gibi bir Mâlikî fakihi olan Muhammed ibni'l-Mevvâz³ (v. 269/882), Resûlullah Efendimiz'e salâtü selâm getirmenin farz olduğu kanaatindeydi.

Daha sonra Ebû Muhammed ibni Ebî Zeyd, İbnü'l-Mevvâz'ın bu sözünü açıklayarak, onun ("salâtü selâm farzdır" derken) namazdaki salâtü selâmı değil, namazın dışında getirilecek olan salâtü selâmı kastettiğini söylemiştir. Mâlikî fakihi Muhammed ibni Abdilhakem¹ (v. 268/881) ve başkaları da aynı görüştedir.

Mâlikî kadılarından Ebû'l-Hasan ibni'l-Kassâr (v. 397/1007) ile yine Mâlikî kadılarından olan Ebû Muhammed Abdülvehhâb ibni Nasr (v. 422/1031), Muhammed ibni'l-Mevvâz'ın tıpkı İmâm Şâfiî gibi namazda salâtü selâm getirmenin farz olduğu görüşünü benimsediğini söylemişlerdir.

1. İbni Abdilhakem diye tanınan bu âlimin tam adı Ebû Abdillâh Muhammed ibni Abdillâh ibni Abdilhakem el-Mısrî'dir. Babası İmâm Mâlik'in, kendisi de İmâm Şâfiî'nin talebesidir. Babasının vefâtından sonra Mâlikîlerin fetvâ mercii olmuştur. Nesâî, İbni Huzeyme, Ebû Ca'fer et-Tahâvî gibi ünlü âlimlere hadis rivâyet etmiş bir muhaddistir. İbni Huzeyme, sahâbe ve tâbiînin görüşlerini ondan daha iyi bilen bir fakihi görmediğini söylemiştir. Pek çok eseri bulunmakla beraber, onların günümüze ulaştığı bilinmemektedir.

وَحَكَّى أَبُو يَعْلَى الْعَبْدِيُّ الْمَالِكِيُّ عَنِ الْمَذْهَبِ فِيهَا ثَلَاثَةُ أَقْوَالٍ فِي الصَّلَاةِ:
الْوَجُوبَ ، وَالتَّذَبُّبَ ، وَالسَّنَةَ .

وقد خالف الخطَّابِيُّ - من أصحاب الشافعيِّ - وغيرُهُ [هـ] الشافعيِّ في هذه
المسألة؛ قال الخطَّابِيُّ: وَلَيْسَتْ بِوَاجِبَةٍ فِي الصَّلَاةِ؛ وَهُوَ قَوْلُ جَمَاعَةِ الْفُقَهَاءِ
إِلَّا الشافعيِّ؛ وَلَا أَعْلَمُ لَهُ فِيهَا قَدْوَةً .

والدليلُ على أنها ليست من فروضِ الصلاةِ عَمَلُ السَّلَفِ الصَّالِحِ قَبْلَ
الشافعيِّ ، وإجماعُهُم عليه .
وقد شَنَّعَ النَّاسُ عَلَيْهِ فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ جَدًّا .

١٣٤٣ - وَهَذَا تَشَهُّدُ ابْنِ (١٢٨/ب) مَسْعُودٍ (١) الَّذِي اخْتَارَهُ الشَّافِعِيُّ (٢) ،
وَهُوَ الَّذِي عَلَّمَهُ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ ، لَيْسَ فِيهِ الصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ .

Mâlikîlerin Namazda Salâtü Selâm Hakkındaki Üç Görüşü

Mâlikî âlimlerden Ebû Ya'lâ el-Abdî² (v. 490/1097), namazda salâtü selâm getirme konusunda Mâlikîlerin üç farklı görüşe sahip olduklarını; bazılarının (İmâm Şâfiî ve Şâfiî âlimleri gibi) **vâcip** (farz),³ bazılarının (Ebû Hanîfe ve Hanefî âlimleri gibi) **sünnet-i müekkede**, bazılarının da (İmâm Mâlik ve bazı Mâlikîler gibi) **mendûb** dediklerini söylemiştir.

Şâfiî mezhebine bağlı âlimlerden Hattâbî (v. 388/998) ve aynı mezhebe bağlı başka âlimler,⁴ namazda salâtü selâm getirme konusunda İmâm Şâfiî'den farklı düşünmüşlerdir. Hattâbî şöyle demiştir: “Namazda salâtü selâm getirmek vâcip (farz) değildir. İmâm Şâfiî dışındaki birçok âlimin görüşü budur. İlk Şâfiî âlimlerden, bu konuda İmâm Şâfiî ile aynı görüşü paylaşan birini bilmiyorum.”

Namazda salâtü selâmın farz olmadığının delili; İmâm Şâfiî'den önceki İslâm âlimlerinin, namazda salâtü selâm getirmemenin namazı bozmadığı konusunda görüş birliği etmeleridir.

Ayrıca İmâm Şâfiî'den sonra gelen âlimler, onun: “Namazda salâtü selâm getirmek farzdır” şeklindeki görüşünü çokça tenkit etmişlerdir.

2. Adı Ahmed ibni Muhammed olup İbnü's-Savvâf diye de bilinirdi. Basra'da yaşayan bu âlim, hem muhaddis hem de devrinde Iraklıların en ünlü Mâlikî fakihi idi.

3. Hanefîlerin dışındaki mezhepler «farz»a vâcip derler.

4. Ali el-Kârî'nin söylediğine göre İbnü'n-Nakkâş (v. 763/1362) ve Zeynüddin el-İrâkî (v. 806/1404) gibi ünlü Şâfiî fakih ve âlimleri de bu konuda İmâm Şâfiî'den farklı düşünmüşlerdir.

Resûlullah Ashâbına Teşehhüd'ü Öğretirdi

Teşehhüd, tahiyyâta oturulduğu zaman okunan duâyı ifâde eden bir terimdir. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tahiyyâta oturduğu zaman on üç kadar farklı duâ okuduğu bilinmektedir. Hanefîlerin tahiyyâta okuduğu duâ, bu hadiste sözü edilen Abdullah ibni Mes'ûd'a ve yanındaki sahâbîlere Peygamber Efendimiz'in öğrettiği duâ olup "Resûl-i Ekrem'e Salâtü Selâm Getirmenin Tavsiye Edildiği ve Makbûl Görüldüğü Yerler" bahsinde gelecektir (bk. II, 421).

Esasen Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Abdullah ibni Mes'ûd'a (v. 32/652) öğrettiği teşehhüdü, İmâm Şâfiî de benimsemiştir; ni-tekim bu teşehhüdde Peygamber Efendimiz'e salâtü selâm yoktur. Aynı şekilde Ebû Hüreyre, Abdullah ibni Abbâs, Câbir ibni Abdillâh, Abdullah ibni Ömer, Ebû Saîd el-Hudrî, Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Abdullah ibni'z-Zübeyr'in rivâyet ettiği teşehhüdlerde de Peygamber Efendimiz'e salâtü selâm yoktur.

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Abbâs ile Câbir ibni Abdillâh: "Peygamber Efendimiz bize, Kur'an'dan bir sûreyi öğretir gibi, tahiyyâta okuduğumuz teşehhüdü de öğretirdi." demişlerdir.

Peygamber Efendimiz'in ashâbına öğrettiği bu teşehhüd duâsı şöyledir: "et-Tahiyyâtü'l-mübârekâtü, es-salavâtü't-tayyibâtü lillâhi, es-selâmü aleyke eyyühe'n-nebiyyü ve rahmetullahi veberekâtüh, es-selâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn. Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden resûlüllah."¹

Bu haberin bir benzeri Ebû Saîd el-Hudrî'den de rivâyet edilmiştir.

١٣٤٤ حتى ١٣٥٠ - وكذلك كل من يزوي التشهد عن النبي ﷺ ،
كأبي هريرة ، وابن عباس ، وجابر ، وابن عمر ، وأبي سعيد الخدري ،
وأبي موسى الأشعري ، وعبد الله بن الزبير لم يذكروا فيه صلاة على
النبي ﷺ .^(٣)

١٣٥١ ، ١٣٥٢ - وقد قال ابن عباس ، وجابر : كان النبي ﷺ يعلمنا
التشهد كما يعلمنا السورة من القرآن^(٤) .

١٣٥٣ - ونحوه عن أبي سعيد^(٥) .

1. Müslim, Salât 60, nr. 403; Ebû Dâvûd, Salât 177, 178, nr. 974.

١٣٥٤ - وقال ابنُ عُمَرَ: كان أبو بكر يُعَلِّمُنَا التَّشَهُّدَ عَلَى الْمِنْبَرِ كَمَا يُعَلِّمُونَ الصَّبِيَّانَ فِي الْكِتَابِ^(١).

١٣٥٥ - وَعَلَّمَهُ أَيْضاً عَلَى الْمِنْبَرِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]^(٢).

١٣٥٦ - وفي الحديث: «لا صلاةَ لِمَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ»^(٣).

Abdullah ibni Ömer de (v. 73/692) şöyle demiştir: “Mekteplerde çocuklara öğrettikleri gibi, Hz. Ebû Bekir de minberde bize teşehhüdü öğretirdi.”

Bu rivâyete göre teşehhüd “et-Tahiyyâtü ves-salavâtü ve’t-tayyibâtü lillâhi” diye başlamakta ve Abdullah ibni Mes’ûd’un rivâyet ettiği ilk hadiste geçtiği gibi devam etmektedir¹

Teşehhüdü aynı şekilde Hz. Ömer radiyallahu anh de minberde öğretirdi.

Bu rivâyetteki teşehhüd ise “et-Tahiyyâtü lillâhi, ez-zâkiyâtü lillâhi, et-tayyibâtü’s-salavâtü lillâhi” diye başlamakta, Abdullah ibni Mes’ûd’un rivâyet ettiği ilk hadiste geçtiği gibi devam etmektedir. Kâdî İyâz’ın burada, çeşitli sahâbîler tarafından rivâyet edilen farklı teşehhüd duâlarından söz etmesinin sebebi, onların hiçbirinin sonunda Resûlullah’a salâtü selâmın bulunmadığını göstermek ve böylece namazda salâtü selâmın farz olmadığını teyit etmektir.²

Peygamber Efendimiz bir hadisinde: “Bana salâtü selâm getirmeyen kimsenin namazı kabul olmaz” buyurmuştur.³

Bu hadisin tamamı şöyledir: “Abdesti olmayanın namazı yoktur. Abdest alırken besmele çekmeyenin abdesti yoktur. Allah’ın Resûlü’ne salâtü selâm getirmeyenin de namazı yoktur. Ensârı sevmeyenin de namazı yoktur.”

1. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), I, 260, nr. 2990.

2. Mâlik, *Muvatta’*, Salât 53.

3. İbni Mâce, Tahâret 41, nr. 400.

قال ابن القصار: معناه: كاملة؛ أو لِمَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ مَرَّةً فِي عُمْرِهِ.

Mâlikî kadılarından Ebü'l-Hasan ibni'l-Kassâr (v. 397/1007) bu hadisin, namazda salâtü selâm getirmeyen kimsenin namazı kabul olmaz değil, namazı mükemmel olmaz anlamına geldiğini veya “Hayatında bana bir kere bile salâtü selâm getirmeyenin namazı kesinlikle olmaz” anlamına geldiğini söylemiştir.

İbnü'l-Kassâr, bu sözüyle, hadîs-i şerîften İmâm Şâfiî gibi “namazda salâtü selâm getirmenin farz olduğu” anlamının çıkarılamayacağını, zira hadisin “Namazda salâtü selâm getirmeyen kimsenin namazı mükemmel olmaz” anlamına geldiğini söylemektedir.

Zâten bütün hadis âlimleri bu hadisin rivâyetinin zayıf olduğunu söylemişlerdir.

Kâdî İyâz'ın da dediği gibi, hadis âlimleri bu hadisi senedinde güvenilmeyen bir râvi olan Abdülmüheymin ibni Abbâs bulunduğunu, bu yüzden de hadisin zayıf olduğunu ileri sürmüşler, ancak Hindistanlı hadis âlimi Ebü'l-Hasan Nüreddîn es-Sindî bu hadisin, adı geçen râvinin bulunmadığı bir başka senedle de rivâyet edildiğini söylemiştir.¹

Hız. Hüseyin'in torunu Ebû Ca'fer Muhammed el-Bâkır'ın² (v. 114/733) ashâb-ı kirâmdan Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den³ (v. 40/660), onun da Peygamber Efendimiz'den rivâyet ettiğine göre Allah'ın Elçisi şöyle buyurmuştur:

«Kim bir namaz kılar da, o namazda bana ve ehl-i beytime salâtü selâm getirmese, onun kıldığı namaz kabul olmaz.»⁴

وضَعَفَ أَهْلُ الْحَدِيثِ كُلُّهُمْ رِوَايَةَ هَذَا الْحَدِيثِ.

١٣٥٧ - وفي حديث أبي جعفر ، عن أبي مسعود^(٤) ، عن النبي ﷺ : «مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يُصَلِّ فِيهَا عَلَيَّ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِي لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ»^(٥).

1. Sindî'nin belirttiği bu hadis ve senedi için bk. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (Selefi), VI, 121, nr. 5699.
2. Muhammed Bâkır, tâbiîn âlimlerinden, Ehl-i beyt'in ileri gelenlerinden olup on iki imâmın beşincisi, altıncı imâm Ca'fer-i Sâdık'ın da (v. 148/765) babasıdır.
3. Ebû Mes'ûd Ukbe ibni Âmir el-Ensârî hakkında bilgi için bk. I, 354.
4. Dârekutnî, *es-Sünen*, I, 355.

١٣٥٨ - قال الدارقطني: الصواب أنه من قول أبي جعفر: محمد بن علي بن الحسين: لو صليت صلاة لم أصل فيها على النبي ﷺ ولا على أهل بيته لرأيت أنها لا تتم^(١).

Hadis hâfızı ve kırâat âlimi Dârekutnî⁵ (v. 385/995) şöyle demiştir: “Doğru olan bu sözün Resûl-i Ekrem’in değil, Ebû Ca’fer Muhammed ibni Ali ibni Hüseyin’in (diğer bir söyleyişle Hz. Hüseyin’in torunu Muhammed el-Bâkır’ın) sözü olduğudur.

Muhammed el-Bâkır şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ve onun ehl-i beytine salâtü selâm getirmeden kılacağım bir namazın tamam olmayacağı kanaatindeyim.”⁶

5. Adı Ebü'l-Hasen Ali ibni Ömer'dir. Bağdat'ın Dârekutn semtinde doğduğu için bu nisbeyle şöhret bulmuştur. Onun en ünlü eseri, fıkıh konularına dâir hadislerin muhtelif rivâyetlerini bir araya topladığı, zayıf, münker hattâ mevzû hadisleri de ihtivâ eden *es-Sünen*'idir. Bu eserinde hadis râvilerine dâir yaptığı değerlendirmeler de önemlidir. Hem güvenilir râviler hem de zayıf ve güvenilmeyen râviler dâir *İlelül-hadîs*, *Ricâlül-Buhârî* ve *Müslim* gibi kitapları vardır.

6. Dârekutnî, *es-Sünen*, I, 355-356.

GELECEK DERS

Tarih: 3 Mart 2019, Pazar

Zaman: Öğle Namazından bir saat önce

Yer: Eyüp Sultan Camii-i Şerif'inde

yapılması planlanmaktadır.